TOPO – ČAK 2025

Vybrané otázky trestní odpovědnosti právnických osob §§ 1 – 13 zák. č. 418/2011 Sb.

Struktura a účinnost zákona č. 418/2011 Sb.

Část první – Obecná ustanovení (§§ 1 – 6)

Část druhá – Základy trestní odpovědnosti právnických osob (§§ 7 – 13)

Část třetí – Tresty a ochranná opatření (§§ 14 – 25)

Hlava I. – Obecná ustanovení (§ 14 - § 15)

Hlava II. – Ukládání jednotlivých druhů trestů (§ 16 - § 23)

Hlava III. – Zánik výkonu trestu (§ 24 - § 25)

Hlava IV. - Ochranná opatření (§ 26 - § 26a)

Hlava V. – Zánik účinků odsouzení (§ 27)

Část čtvrtá – Zvláštní ustanovení o řízení proti právnickým osobám (§§ 29 – 41) *zrušeno ustanovení § 28*

Část pátá – Zvláštní ustanovení o řízení o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních (§ 42) *zrušena ustanovení §§ 43 - 47*

Část šestá – Účinnost (§ 48) – **od 1. 1. 2012**

TOPO – obecná ustanovení

Významné změny zákona

Č. 105/2013 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních;

- **§ 1 odst. 2, nové znění § 42 a zrušení §§ 43 – 47; účinnost od 30. 4. 2013**

Č. 141/2014 Sb. – do **§ 7** nově zařazené trestné činy – znásilnění, účast na pornografickém představení, navazování nedovolených kontaktů s dítětem a lichva; **účinnost od 1. 8. 2014**

Č. 86/2015 Sb. - Změny v § 15 odst. 1 písm. d), odst. 2 a 3, § 19, § 26, § 30 odst. 1, § 33 odst. 2 až 6; **účinnost od 1. 6. 2015**

Č. 183/2016 Sb., kterým se mění zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů; - Nová úprava § 4 odst. 1; § 7; § 8 odst. 1, 5; § 11 odst. 2; § 13; § 25; **účinnost od 1. 12. 2016**

Č. 55/2017 Sb. - Změny v § 15 nově vložení § 26a; **účinnost od 18. 3. 2017**

Č. 114/2020 Sb. - Změny v § 15 a § 24, nově vložení § 20a; **účinnost od 1. 6. 2020**

Č. 333/2020 Sb. – nově vložení § 22a a § 37a; změna v § 27; **účinnost od 1. 10. 2020.**

Č. 130/2022 Sb. – upraven § 4; **účinnost od 28. 6. 2022.**

Č. 270/2025 Sb. – změny § 7, § 12, § 14, § 18, § 21, § 22, § 22a, § 24, § 29a, § 36a, !! 37b – 37f, §§ 38a – 38b, § 39, § 40; **účinnost od 1. 1. 2026 a od 1. 7. 2026**

* ***TOPO – obecná ustanovení***

TOPO – obecná ustanovení a základy trestní odpovědnosti

Předmět úpravy a její vztah k jiným zákonům

§ 1

1) Tento zákon upravuje

podmínky trestní odpovědnosti právnických osob, tresty a ochranná opatření, které lze za spáchání stanovených trestných činů právnickým osobám uložit, a

postup v řízení proti právnickým osobám.

2) *Nestanoví-li tento zákon jinak, použije se*

trestní zákoník,

v řízení proti právnické osobě ***trestní řád*** *a*

v řízení o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních přiměřeně ***zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních***, *není-li to z povahy věci vyloučeno*. *(pozn.* ***č. 104/2013 Sb.*** *, s účinností od 1. 1. 2014)*

Lex specialis

3) Pro účely jiných právních předpisů *se trestním řízením rozumí* i řízení vedené proti právnické osobě podle tohoto zákona.

TOPO – obecná ustanovení a základy trestní odpovědnosti

Působnost zákona o TOPO

Časová působnost – není v zákoně upravena, ale *právnické osoby podle obecných pravidel mohou podle tohoto zákona nést trestní odpovědnost pouze za jednání spáchané až od doby nabytí jeho účinnosti, tj.* ***od 1. 1. 2012***.

Místní působnost – (*§§ 2 – 5*)

§ 2 *Zásada teritoriality*

1) ***Podle zákona České republiky se posuzuje***

* *trestnost činu spáchaného na území České republiky právnickou osobou, která má sídlo v České republice* nebo
* má *na území České republiky umístěn podnik nebo organizační složku*, anebo
* *zde alespoň vykonává svoji činnost nebo zde má svůj majetek*.

2) ***Trestný čin se považuje za spáchaný na území České republiky***, dopustila-li se právnická osoba jednání

* a) *zcela nebo zčásti na území České republiky, i když porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem nastalo nebo mělo nastat zcela nebo zčásti v cizině*, nebo
* b) *v cizině, pokud porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem nastalo nebo mělo, byť i jen zčásti, nastat na území České republiky*.

3) Na účastenství se užije obdobně § 4 odst. 3 a 4 trestního zákoníku.

TOPO – obecná ustanovení a a základy trestní odpovědnosti

§ 3 Zásada personality

Podle zákona České republiky se posuzuje také trestnost činu, *pokud jej v cizině spáchala právnická osoba mající sídlo v České republice*.

§ 4 Zásada univerzality a subsidiární univerzality

1) Podle zákona České republiky se posuzuje trestnost činu *mučení a jiného nelidského a krutého zacházení (§ 149 trestního zákoníku), padělání a pozměnění peněz (§ 233 trestního zákoníku), udávání padělaných a pozměněných peněz (§ 235 trestního zákoníku), výroby a držení padělatelského náčiní* ***a zařízení určeného k neoprávněnému získání platebního prostředku*** *(§ 236 trestního zákoníku), neoprávněné výroby peněz (§ 237 trestního zákoníku), rozvracení republiky (§ 310 trestního zákoníku), teroristického útoku (§ 311 trestního zákoníku), teroru (§ 312 trestního zákoníku), účasti na teroristické skupině (§ 312a trestního zákoníku), financování terorismu (§ 312d trestního zákoníku), podpory a propagace terorismu (§ 312e trestního zákoníku), vyhrožování teroristickým trestným činem (§ 312f trestního zákoníku), sabotáže (§ 314 trestního zákoníku), vyzvědačství (§ 316 trestního zákoníku), násilí proti orgánu veřejné moci (§ 323 trestního zákoníku), násilí proti úřední osobě (§ 325 trestního zákoníku), padělání a pozměnění veřejné listiny (§ 348 trestního zákoníku), genocidia (§ 400 trestního zákoníku), útoku proti lidskosti (§ 401 trestního zákoníku), apartheidu a diskriminace skupiny lidí (§ 402 trestního zákoníku), přípravy útočné války (§ 406 trestního zákoníku), válečné krutosti (§ 412 trestního zákoníku), perzekuce obyvatelstva (§ 413 trestního zákoníku), plenění v prostoru válečných operací (§ 414 trestního zákoníku), zneužití mezinárodně uznávaných a státních znaků (§ 415 trestního zákoníku), zneužití vlajky a příměří (§ 416 trestního zákoníku) a ublížení parlamentáři (§ 417 trestního zákoníku)* ***i tehdy, spáchala-li takový trestný čin v cizině právnická osoba, která nemá sídlo v České republice***.

2) Podle zákona České republiky se posuzuje trestnost činu *spáchaného v cizině právnickou osobou, která nemá sídlo v České republice, též tehdy, byl-li čin spáchán ve prospěch právnické osoby, která má na území České republiky sídlo*.

TOPO – obecná ustanovení a základy trestní odpovědnosti

§ 5 *Působnost stanovená mezinárodní smlouvou*

1) Podle zákona České republiky se posuzuje také trestnost činu, *pokud tak stanoví mezinárodní smlouva, která je součástí právního řádu (dále jen „mezinárodní smlouva“).*

2) Ustanovení § 2 až 4 se neužijí, *jestliže to mezinárodní smlouva nepřipouští*.

TOPO – obecná ustanovení a základy trestní odpovědnosti

§ 6 - Vyloučení odpovědnosti některých právnických osob za trestný čin

1) Podle tohoto zákona nejsou trestně odpovědné

a) *Česká republika*,

b) *územní samosprávné celky při výkonu veřejné moci*.

2) *Majetková účast právnických osob uvedených v odstavci 1 na právnické osobě* ***nevylučuje*** *trestní odpovědnost takové právnické osoby podle tohoto zákona*.

Výslovně vyloučena trestní odpovědnost

* *České republiky jako státu;*
* *územních samosprávných celků při výkonu veřejné moci*

Pozn*. vyloučení se vztahuje jen na jejich činnost* ***při výkonu veřejné moci****.*

Veřejnou mocí *se rozumí taková moc, která autoritativně rozhoduje o právech a povinnostech subjektů, ať již přímo, nebo zprostředkovaně. Subjekt, o jehož právech nebo povinnostech rozhoduje orgán veřejné moci, není v rovnoprávném postavení s tímto orgánem a obsah rozhodnutí tohoto orgánu nezávisí od vůle subjektu (srov. ÚS 3/1993-u.).*

Výkonem veřejné moci *se tedy rozumí jednání daného územního samosprávného celku, tj. obce nebo kraje, jestliže při něm autoritativně rozhoduje o právech a povinnostech subjektů, ať již přímo, nebo zprostředkovaně. Kritériem pro určení, zda obec nebo kraj jedná jako orgán veřejné moci, je skutečnost, zda v daném případě rozhoduje o právech a povinnostech jiných osob (fyzických či právnických) a tato rozhodnutí jsou vynutitelná, nebo zda může do těchto práv a povinností zasahovat (srov. ÚS 138/1998-n.; dále srov. ÚS 3/1993-u.).*

Územní samosprávné celky, tj. jak obce, tak i kraje, ***jednají při výkonu veřejné moci***

a) v samostatné působnosti*, v rámci níž spravují své záležitosti samostatně, tedy v rámci samosprávy obce či kraje (srov. § 35 a násl. OZř, § 14 a násl. KZř a § 16 a násl. PrhZ), nebo*

b) v přenesené působnosti*, v rámci které jejich orgány vykonávají v určitém rozsahu státní správu, kterou jim svěřil zákon (srov. čl. 105 Úst, § 61 a násl. OZř, § 29 a násl. KZř a § 31 a násl. PrhZ) – Viz Komentář k TrZ.*

* *jiných států odlišných od České republiky, a to s ohledem na princip suverenity státu;*
* *mezinárodních organizací veřejného práva, neboť je to vyloučeno z povahy věci, pokud tyto organizace požívají výsady a imunity podle mezinárodního práva [§ 10 odst. 1, § 11 odst. 1 písm. c) tr. ř.],*

TOPO – základy trestní odpovědnosti a základy trestní odpovědnosti

trestné činy (§ 7) – *taxativní pozitivní výčet zločinů a přečinů* (nullum crimen sine lege) – ***právní úprava účinná do 30. 11. 2016***

Okruh deliktů

trestní odpovědnost požadují mezinárodní smlouvy a právní předpisy ES/EU - mezinárodní dokumenty požadují postih právnických osob zejména v oblasti legalizace výnosů z trestné činnosti, korupce, poškozování životního prostředí, organizovaného zločinu, obchodu s lidmi a sexuálního vykořisťování dětí, ochrany finančních zájmů Evropské unie, počítačové kriminality, padělání peněžních prostředků, drogových a rasově motivovaných jednání; Mezinárodní závazky nebyly promítnuty do textu zákona důsledně, když některé trestné činy, související s veřejnými zakázkami, nebyly do původního návrhu zahrnuty vůbec, ačkoli právě sankce za porušování předpisů o veřejných zakázkách v podobě zákazu účastnit se na nich je předmětem řady aktů mezinárodního práva veřejného nebo evropského práva, a kdy TOPOZ přímo obsahuje příslušnou sankci, která má na porušení předpisů o veřejných zakázkách být aplikována (§ 21). Přitom jde o trestné činy korupční povahy v širším slova smyslu, jejichž trestnost právě mezinárodní závazky vyžadují;

daňové trestné činy (obsaženy ve vládním návrhu) s cílem poskytnout obdobnou ochranu finančním zájmům České republiky, jako je poskytována finančním zájmům Evropské unie (srov. § 260 tr. zák.). Od zavedení trestní odpovědnosti právnických osob za daňové trestné činy si zákonodárce slibuje vytvoření potřebného tlaku na řádné plnění daňové povinnosti. Díky nově zakotvené provázanosti trestního řízení a daňového řízení z hlediska časového prostoru pro vyměření či doměření daně (srov. § 148 odst. 6 a 7 daňového řádu) se očekává i větší účinnost z hlediska odstranění škodného následku nezaplacení či neodvedení daně ze strany právnických osob;

V legislativním procesu byly při projednání návrhu zákona v Ústavněprávním výboru PS Parlamentu ČR do výčtu doplněny další trestné činy, a to proti hospodářské soutěži (§ 248 tr. zák.), proti veřejným zakázkám (§ 256, § 257 a § 258 tr. zák.) a proti životnímu prostředí (§ 294a a § 298a tr. zák.). Při třetím čtení v Poslanecké sněmovně však činy proti hospodářské soutěži (§ 248 tr. zák.), zejména z podnětu Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, nakonec nebyly do výčtu trestných činů zahrnuty.

TOPO – obecná ustanovení a základy trestní odpovědnosti

trestné činy (§ 7)

*Z hlediska **systematiky zvláštní části trestního zákoníku** se trestné činy, jichž se může dopustit právnická osoba, člení na:*

trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti soukromí a listovního tajemství (hlava II);

trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti (hlava III);

trestné činy proti rodině a dětem (hlava IV);

trestné činy proti majetku (hlava V);

trestné činy hospodářské (hlava VI);

trestné činy obecně nebezpečné (hlava VII);

trestné činy proti životnímu prostředí (hlava VIII);

trestné činy proti České republice, cizímu státu a mezinárodní organizaci (hlava IX);

trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných (hlava X);

trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy (hlava XIII).

Od 1. 12. 2016 nabytím účinnosti zák. č. 183/2016 Sb. – negativní výčet trestných činů

*Trestnými činy se pro účely tohoto zákona rozumí zločiny nebo přečiny uvedené v trestním zákoníku, **s výjimkou trestných činů** zabití (§ 141 trestního zákoníku), vraždy novorozeného dítěte matkou (§ 142 trestního zákoníku), účasti na sebevraždě (§ 144 trestního zákoníku), rvačky (§ 158 trestního zákoníku), soulože mezi příbuznými (§ 188 trestního zákoníku), dvojího manželství **a partnerství** účinnost od 1. 1. 2025 (§ 194 trestního zákoníku), opuštění dítěte nebo svěřené osoby (§ 195 trestního zákoníku), zanedbání povinné výživy (§ 196 trestního zákoníku), týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199 trestního zákoníku), porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže podle § 248 odst. 2 trestního zákoníku, vlastizrady (§ 309 trestního zákoníku), zneužití zastupování státu a mezinárodní organizace (§ 315 trestního zákoníku), spolupráce s nepřítelem (§ 319 trestního zákoníku), válečné zrady (§ 320 trestního zákoníku), služby v cizích ozbrojených silách (§ 321 trestního zákoníku), osvobození vězně (§ 338 trestního zákoníku), násilného překročení státní hranice (§ 339 trestního zákoníku), vzpoury vězňů (§ 344 trestního zákoníku), nebezpečného pronásledování (§ 354 trestního zákoníku), opilství (§ 360 trestního zákoníku), proti branné povinnosti uvedených ve zvláštní části hlavě jedenácté trestního zákoníku, vojenských uvedených ve zvláštní části hlavě dvanácté trestního zákoníku a použití zakázaného bojového prostředku a nedovoleného vedení boje (§ 411 trestního zákoníku).*

TOPO – základy trestní odpovědnosti a a základy trestní odpovědnosti

§ 8 - Trestní odpovědnost právnické osoby

1) ***Trestným činem spáchaným právnickou osobou je protiprávní čin spáchaný***

* ***v jejím zájmu** nebo*
* ***v rámci její činnosti,***
* *jednal-li tak*

a) ***statutární orgán** nebo **člen statutárního orgánu**, anebo **jiná osoba, která je oprávněna jménem nebo za právnickou osobu jednat**,*

b) ten, kdo u této právnické osoby ve vedoucím postavení vykonává řídící nebo kontrolní činnost, i když není osobou uvedenou v písmenu a),

c) ten, kdo vykonává rozhodující vliv na řízení této právnické osoby, *jestliže jeho jednání bylo alespoň jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnost právnické osoby*, nebo

d) zaměstnanec nebo **osoba v obdobném postavení** (dále jen „zaměstnanec“) *při plnění pracovních úkolů, i když není osobou uvedenou v písmenech* a) až c),

jestliže ji ho lze přičítat podle odstavce 2.

TOPO – obecná ustanovení a základy trestní odpovědnosti

2) ***Právnické osobě lze přičítat spáchání trestného činu uvedeného v § 7, jestliže byl spáchán***

a) *jednáním orgánů právnické osoby nebo osob* uvedených v odstavci 1 písm. a) až c), nebo

b) *zaměstnancem uvedeným v odstavci 1 písm. d)*

* *na podkladě rozhodnutí, schválení nebo pokynu orgánů právnické osoby nebo osob uvedených v odstavci 1 písm. a) až c)* anebo proto, že
* *orgány právnické osoby nebo osoby uvedené v odstavci 1 písm. a) až c) neprovedly taková opatření, která měly provést podle jiného právního předpisu nebo která po nich lze spravedlivě požadovat, zejména neprovedly povinnou nebo potřebnou kontrolu nad činností zaměstnanců nebo jiných osob, jimž jsou nadřízeny*, anebo
* *neučinily nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu*.

3) ***Trestní odpovědnosti právnické osoby nebrání,*** *nepodaří-li se zjistit, která konkrétní fyzická osoba jednala způsobem uvedeným v odstavcích 1 a 2*.

4) ***Ustanovení odstavců 1 a 2 se užijí i tehdy***, jestliže

a) *k jednání uvedenému v odstavcích 1 a 2 došlo před vznikem právnické osoby*,

b) *právnická osoba vznikla, ale soud rozhodl o neplatnosti právnické osoby*,

c) *právní úkon, který měl založit oprávnění k jednání za právnickou osobu, je neplatný nebo neúčinný*, nebo

d) *jednající fyzická osoba není za takový trestný čin trestně odpovědná*.

5) ***Právnická osoba se trestní odpovědnosti podle odstavců 1 až 4 zprostí,***

pokud vynaložila veškeré úsilí, které na ni bylo možno spravedlivě požadovat, aby spáchání protiprávního činu osobami uvedenými v odstavci 1 zabránila. ***– od 1. 12. 2016 vloženo zák. č. 183/2016 Sb.***

TOPO – obecná ustanovení a základy trestní odpovědnosti

§ 9 - Pachatel, spolupachatel a účastník

1) **Pachatelem trestného činu je právnická osoba**, které **lze přičítat** porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem způsobem uvedeným v tomto zákoně.

2) **Pachatelem je i právnická osoba**, která k provedení činu **užila** jiné právnické nebo fyzické osoby.

3) Trestní odpovědností právnické osoby není dotčena trestní odpovědnost fyzických osob uvedených v § 8 odst. 1 a trestní odpovědností těchto fyzických osob není dotčena trestní odpovědnost právnické osoby. Byl-li trestný čin spáchán společným jednáním více osob, z nichž alespoň jedna je osoba právnická, odpovídá každá z nich, jako by trestný čin spáchala sama.

§ 10 - Trestní odpovědnost právního nástupce právnické osoby

1) Trestní odpovědnost právnické osoby **přechází** na všechny její právní nástupce.

2) Přešla-li trestní odpovědnost podle odstavce 1 na **více právních nástupců právnické osoby**, přihlédne soud při rozhodování o druhu a výměře trestu nebo ochranného opatření i k tomu, v jakém rozsahu na každého z nich přešly výnosy, užitky a jiné výhody ze spáchaného trestného činu, případně i k tomu, v jakém rozsahu kterýkoli z nich pokračuje v činnosti, v souvislosti s níž byl spáchán trestný čin.

3) Na ukládání úhrnného, souhrnného a společného trestu právnímu nástupci se obdobně užijí ustanovení trestního zákoníku; nepřichází-li takový postup v úvahu vzhledem k povaze právního nástupnictví nebo z jiných důvodů, soud uloží samostatný trest.

4) Obdobně podle odstavců 1 až 3 bude soud postupovat v případě, že **dojde ke zrušení právnické osoby po pravomocném skončení trestního stíhání**.

§ 11 *Účinná lítost*

1) Trestní odpovědnost právnické osoby zaniká, jestliže dobrovolně upustila od dalšího protiprávního jednání a

a) odstranila nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem, anebo škodlivému následku zamezila nebo škodlivý následek napravila, nebo
b) učinila státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu o trestném činu oznámení v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem, mohlo být ještě odstraněno nebo škodlivému následku trestného činu mohlo být ještě zabráněno.

2) Trestní odpovědnost právnické osoby podle odstavce 1 však nezaniká, spáchala-li trestný čin pletich v insolvenčním řízení (§ 226 trestního zákoníku), porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže podle § 248 odst. 1 písm. e) trestního zákoníku, zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 odst. 3 nebo 4 trestního zákoníku, pletich při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži podle § 257 odst. 1 písm. b) nebo c) trestního zákoníku, pletich při veřejné dražbě podle § 258 odst. 1 písm. b) nebo c) trestního zákoníku, přijetí úplatku (§ 331 trestního zákoníku), podplacení (§ 332 trestního zákoníku) nebo nepřímého úplatkářství (§ 333 trestního zákoníku).

§ 12 *Promlčení trestní odpovědnosti*

Na promlčení trestní odpovědnosti právnických osob platí obdobně § 34 trestního zákoníku. **Do promlčení se nezapočítává zkušební doba podmíněného upuštění od trestního stíhání**. (***pozn.*** *účinnost od 1. 7. 2026)*

§ 13 *Vyloučení z promlčení*

Uplynutím promlčecí doby nezaniká trestní odpovědnost

a) za trestné činy uvedené ve zvláštní části hlavě třinácté trestního zákoníku, s výjimkou trestných činů založení, podpory a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka (§ 403 trestního zákoníku), projevu sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka (§ 404 trestního zákoníku) a popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia (§ 405 trestního zákoníku),
b) za trestné činy rozvracení republiky (§ 310 trestního zákoníku), teroristického útoku (§ 311 trestního zákoníku) a teroru (§ 312 trestního zákoníku), pokud byly spáchány za takových okolností, že zakládají válečný zločin nebo zločin proti lidskosti podle předpisů mezinárodního práva.